

رابطه کمال‌گرایی والدین با کمال‌گرایی فرزندان در نمونه‌ای از خانواده‌های ایرانی

دکتر محمدعلی بشارت*

کورش عزیزی**

دکتر حمید پورشریفی***

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه ابعاد کمال‌گرایی خودمحور، دیگرمحور و جامعه محور والدین با ابعاد کمال‌گرایی فرزندان در نمونه‌ای از خانواده‌های ایرانی بود. چهارصد دانشآموز (۲۱۳ دختر، ۱۸۷ پسر) مشغول به تحصیل در پایه‌های اول تا سوم دیبرستان‌های مناطق ۱۰، ۱۱ و ۱۹ شهر تهران در سال ۱۳۸۸ به همراه والدین خود (۳۴۲ پدر، ۳۶۴ مادر) در این پژوهش شرکت کردند. از دانشآموزان و والدین آنها خواسته شد تا مقیاس کمال‌گرایی چندبعدی

* استاد دانشگاه تهران

** کارشناس ارشد روانشناسی دانشگاه تهران

*** استادیار دانشگاه تبریز

پذیرش نهایی: ۸۸/۱۲/۱۸ دریافت: ۸۸/۷/۱۵

تهران (TMPS؛ بشارت، ۱۳۸۶) را تکمیل کنند. برای تحلیل داده‌های پژوهش از شاخص‌ها و روش‌های آماری شامل فراوانی، درصد، میانگین، انحراف استاندارد، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون همزمان استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که کمال‌گرایی والدین با کمال‌گرایی فرزندان رابطه دارد. از یافته‌های این پژوهش نتیجه گرفته می‌شود که ابعاد کمال‌گرایی والدین، ویژگی‌های کمال‌گرایی در فرزندان را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

واژه-کلیدها: کمال‌گرایی، روابط بین شخصی، خانواده

مقدمه

یافته‌های پژوهشی وجود نوعی کمال‌گرایی بهنجار^۱ را در مقابل کمال‌گرایی نوروتیک^۲ تأیید کرده‌اند (استامف و پارکر، ۲۰۰۰؛ تری-شورت، اوئنتر، اسلد و دیوبی، ۱۹۹۵؛ سادرات و اسلی، ۲۰۰۱؛ هماچک، ۱۹۷۸). یک بعد به عنوان کمال‌گرایی بهنجار، سالم^۳، سازش‌یافته^۴ یا مثبت^۵ توصیف شده است و جنبه‌هایی از کمال‌گرایی را شامل می‌شود که با تلاش‌های کمال‌گرایانه مثل داشتن معیارهای شخصی بالا، وضع معیارهای دقیق برای عملکرد و تلاش برای عالی بودن مرتبط است. این بعد با شاخص‌های سازگاری مطلوب، مثل عاطفة مثبت، همبستگی مثبت نشان داده است. بعد دیگر به عنوان کمال‌گرایی نوروتیک، ناسالم^۶، سازش‌نایافته^۷ یا منفی^۸ توصیف شده است و جنبه‌هایی از کمال‌گرایی را شامل می‌شود که با نگرانی‌های کمال‌گرایانه مثل نگرانی در مورد اشتباہات، تردید در مورد اعمال، ترس از عدم تأیید دیگران و ناهمانگی بین انتظارات و نتایج مرتبط است. این بعد با شاخص‌های ناسازگاری، مثل عاطفة منفی^۹، همبستگی مثبت نشان داده است (استور و اوتو، ۲۰۰۶؛ استور، هریس و مون، ۲۰۰۷).

طبق نظر هماچک (۱۹۷۸)، کمال‌گرایی بهنجار از تلاش‌های دشوار و طاقت‌فرسای خود لذت می‌برند و می‌توانند به صورتی انعطاف‌پذیر برای موفقیت و پیشرفت مبارزه کنند. این گروه از کمال‌گرایان می‌توانند محدودیت‌های شخصی و موقوفیتی را پذیرند و هدف‌های

چالش‌انگیز و در عین حال منطقی برای خود وضع کنند؛ هدف‌هایی که امکان مشارکت در فعالیت‌ها، پیشی گرفتن و کسب رضایت و لذت از موفقیت‌هایشان را فراهم می‌سازند (فلت، هویت، بلنک اشتین و اوبراین، ۱۹۹۱). کمال‌گرایاهای نوروتیک معتقدند که باید معیارهای خیلی بالا را محقق سازند و هیچ اشتباه یا شکستی را برنمی‌تابند. کمال‌گرایاهای نوروتیک غالباً نتوان تحقیق این معیارهای خیلی بالا را ندارند زیرا آنها غیرواقع‌بینانه هستند و به استرس، حرمت خود^{۱۱} پایین، افسردگی و اضطراب منتهی می‌شوند. کمال‌گرایاهای نوروتیک نمی‌توانند از تلاش‌های طاقت‌فرسای خود حتی در صورت موفقیت، رضایت کسب کنند زیرا غالباً موفقیت‌هایشان را بی‌ارزش می‌دانند (سابونجی و لاند، ۱۹۹۷؛ ۲۰۰۳؛ مولتر، رکر، کالپ و ساداوا، ۲۰۰۶).

هویت و فلت (۱۹۹۱b) با نظر به کمال‌گرایی در بافتار اجتماعی^{۱۲}، سه بعد کمال‌گرایی خودمحور^{۱۳}، کمال‌گرایی دیگرمحور^{۱۴} و کمال‌گرایی جامعه‌محور^{۱۵} را متمایز کردند. کمال‌گرایی خودمحور با تعامل به وضع معیارهای غیرواقع‌بینانه برای خود و تمرکز بر نقص‌ها و شکست‌ها در عملکرد همراه با خودنتارتگری‌های دقیق مشخص می‌شود (هویت و فلت، ۱۹۹۱b). این شکل از کمال‌گرایی، نزدیکترین بعد به سازه‌ای است که غالباً به عنوان کمال‌گرایی شناخته شده (بلت، ۱۹۹۵؛ هویت، متیل استد و ولرت، ۱۹۸۹) و با ناکش‌وری، سازش‌نایافتنگی و آسیب‌پذیری مطابقت می‌کند (ادکیتز و پارکر، ۱۹۹۶؛ لیند-استیونس و هرن، ۱۹۹۹؛ ویات و گلبرت، ۱۹۹۸). کمال‌گرایی دیگرمحور یا نگر تعامل به داشتن انتظارات افراطی و ارزشیابی انتقادی از دیگران می‌باشد؛ و کمال‌گرایی جامعه‌محور به احساس ضرورت رعایت معیارها و برآورده ساختن انتظارات تجویز شده از سوی افراد مهم به منظور کسب تأیید اطلاق می‌شود (هویت و فلت، ۱۹۹۱b).

بسیاری از محققان به دنبال یافتن سبب‌شناسی کمال‌گرایی بوده‌اند. مک آردل و دادا (۲۰۰۴) بیان می‌کنند تحقیقاتی که با سبب‌شناسی کمال‌گرایی ربط دارند دو راه را در پیش گرفته‌اند. یک خط تحقیقات، در صدد آزمودن این نکه هستند که آیا کمال‌گرایی والدین بر

پژوهش تمايلات کمال‌گرایانه کودکان تأثیر دارد یا نه؟ و دیگران برای شناسایی اشکال معنادار تعاملات والدین- فرزندان که با این سازه رابطه دارند رویکردی دیگر اتخاذ کرده‌اند. خانواده به شکل‌های مختلف ویژگی‌های اعضا را تحت تأثیر قرار می‌دهد. ویژگی‌های ارتباطی و شخصی والدین دو دسته عوامل تأثیرگذار بر ویژگی‌های فرزندان محسوب می‌شوند. کمال‌گرایی والدین به عنوان ویژگی‌های شخصی می‌تواند سطوح کمال‌گرایی فرزندان را تحت تأثیر قرار دهد. بسیاری از محققان بر نقش خانواده و محیط اجتماعی در ایجاد و رشد کمال‌گرایی در فرزندان اتفاق نظر دارند و اعتقاد دارند که کمال‌گرایی ریشه در تجربه‌های دوران کودکی بخصوص رابطه والدین- کودک دارد (انس، کوکس و کلارا، ۲۰۰۲؛ بلت، ۱۹۹۵؛ سوروزکین، ۱۹۹۸؛ ویث و ترا، ۱۹۹۹). این محققان کمال‌گرایی را یک سبک بین‌شخصی شخصیت می‌دانند که در واکنش به تعامل با مراقبین به وجود می‌آید. از جمله ویژگی‌های خانواده که می‌تواند بر کمال‌گرایی فرزندان تأثیرگذار باشد، کمال‌گرایی والدین است. تعدادی از مطالعات این سؤال را پیش کشیده‌اند که آیا کمال‌گرایی والدین با کمال‌گرایی فرزندان رابطه دارد؟

همچک (۱۹۷۸) نشان داد که کمال‌گرایی بهنجار از طریق سرمشق‌گیری^۹ مثبت یا منفی رشد می‌کند. در سرمشق‌گیری مثبت، فردی که از نظر هیجانی مهم است به طور فعال سبک زندگی‌ای را که بر انتخاب آنچه درست است، بهتر از میانگین است و بر بهترین بودن تاکید دارد مدل قرار می‌دهد و آموزش می‌دهد. سرمشق‌گیری منفی هنگامی اتفاق می‌افتد که شخص آرزو داشته باشد بر خلاف رفتار فردی که همبشه بی‌نظم است و نمی‌خواهد از او پیروی کند عمل نماید. نظم و دقت وسوسی و کارآمدتر و منظم‌تر بودن در نتیجه سرمشق‌گیری منفی به وجود می‌آید. از طرف دیگر کمال‌گرایان نوروپیک احساس رضایت نمی‌کنند به این دلیل که از دید آنها به نظر نمی‌رسد چیزها آن قدر خوب باشند که این احساس را به وجود بیاورد.

همچک (۱۹۷۸) بیان می‌کند که در دو محیط هیجانی کمال‌گرایی نوروپیک رشد می‌کند. اولین محیط، محیط غیرتأیدی یا تأیید نامناسب^{۱۰} است که در آن فرد برای مقایسه اعمالش با

استانداردهای بیرونی بازخورد لازم را نمی‌گیرد. اشخاص در این محیط نمی‌دانند چگونه خوب باشند، خوب در این محیط چیزی است که به شک و تردید منجر می‌شود. دومین محیط هیجانی که می‌تواند باعث رشد کمال‌گرایی نوروتیک شود محیط تأییدی مثبت مشروط است. در این محیط، تأیید بیرونی فقط وقتی شرایط معینی وجود داشته باشد ارائه می‌شود. در این محیط به عمل فرد بیشتر ارزش داده می‌شود تا خود وی و در واقع عمل فرد با خود فرد برابر است. کمال‌گرایی نوروتیک چرخه‌ی بی‌بایانی از سعی، ناکامی و شکست است به این دلیل که فرد دائمًا با ایجاد استانداردهای بالای غیر واقعی برای پیشرفت و عمل در جستجوی تأیید و پذیرش است. کوشش‌های فرد کاملاً مطلوب نیست، بنابراین این چرخه همیشه ادامه دارد.

برنز (۱۹۸۰) اعتقاد دارد که کمال‌گرایی در فرزندان از طریق تعامل آنها با والدین کمال‌گرا یاد گرفته می‌شود. وی بیان می‌کند که والدین عملکردهای برجسته فرزندان خود را با ابراز عشق و پذیرش پاداش می‌دهند و واکنش آنها به شکست‌ها و اشتباهات فرزندانشان اضطراب و ناامیدی است. فرزندان نیز این واکنش‌ها را به عنوان تبیه و پذیرفتن^{۱۸} تفسیر می‌کنند. والدین کمال‌گرا وقتی فرزندانشان در انجام تکالیف مدرسه یا در ارتباط با همسالانشان مشکل دارند احساس کهتری^{۱۹} و تهدید^{۲۰} می‌کنند. آنها به علت خودانتفاوتگری غیر واقعی مشکلات فرزندانشان را با این تفکر که «شکست فرزندم نشان‌دهنده این است که من پدر یا مادر بدی هستم» شخصی‌سازی^{۲۱} می‌کنند. به این علت که حرمت خود این والدین وابسته به موفقیت فرزندانشان است، فشار بیشتری بر فرزندانشان می‌آورند تا از شکست اجتناب کنند. در نتیجه فرزندان این والدین در هنگام شکست وقتی برای کسب اطمینان و راهنمایی به والدین خود مراجعه می‌کنند، والدین آنها نه با عشق بلکه با آزردگی به آنها واکنش نشان می‌دهند و این کودکان را شرمگین می‌سازند. فرزندان والدین کمال‌گرا پیش‌بینی می‌کنند که اشتباه کردن به از دست دادن پذیرش والدین متهی می‌شود و به این علت که حرمت خود این فرزندان بر پایه تأیید والدین بنا شده است، ترس از اشتباه و اجتناب از شکست به تدریج در آنها به وجود می‌آید. برنز (۱۹۸۰) بیان می‌کند که نگرش‌های کمال‌گرایانه و پیامدهای هیجانی آنها هم‌بگر

را تقویت می‌کنند. راول (۱۹۸۶؛ به نقل از شالر، ۱۹۹۹) نیز کمال‌گرایی فرزندان را محصول توارث روانشناختی می‌داند؛ والدین کمال‌گرا سعی می‌کنند فرزندان کامل به وجود بیاورند. مطالعه فروست و همکاران (۱۹۹۱)، با بررسی نقش نقش عوامل والدین^{۲۲} در رشد کمال‌گرایی فرزندان، نشان داد که بین کمال‌گرایی مادران و کمال‌گرایی دختران رابطه وجود دارد، اما بین کمال‌گرایی پدر و دختران رابطه معنادار وجود نداشت. ویس و ترال (۱۹۹۹) در یک نمونه ۱۸۸ نفری (۱۲۸ دختر، ۶۰ پسر) دانشجویان دوره لیسانس، کمال‌گرایی والدین و فرزندان را مورد بررسی قرار دادند. آنها دریافتند که در هر دو گروه دختر و پسر کمال‌گرایی خودمحور با کمال‌گرایی خودمحور والد همچنین رابطه داشت، اما برای دیگر ابعاد کمال‌گرایی رابطه‌ای به دست نیاوردن. علاوه بر این، آنها در نمونه دختر بین کمال‌گرایی جامعه محور مادران و کمال‌گرایی جامعه محور دختران رابطه معنادار به دست آوردن. در مطالعه انس و همکاران (۲۰۰۲) کمال‌گرایی والدین که با ویژگی‌هایی از قبیل انتظارات بالا از خود و از فرزند مشخص می‌شود، با هر دو شکل کمال‌گرایی سازش‌یافته و سازش‌نایافته در فرزندان مرتبط بود. رایس، تاکر و دسموند (۲۰۰۸) بین کمال‌گرایی والدین و کمال‌گرایی فرزندان نوجوانشان همگرایی^{۲۳} متوسط به دست آوردن. رابطه کمال‌گرایی سازش‌نایافته در میان والدین سفید پوست و فرزندانشان بسیار قویتر از رابطه آن در میان والدین آمریکایی-آفریقایی تبار بود. در مقابل، کمال‌گرایی سازش‌یافته در میان والدین آفریقایی-آمریکایی و فرزندانشان رابطه‌ای قویتر از رابطه والدین سفید پوست و فرزندانشان داشت. از سوی دیگر، کلارک و کوکر (۲۰۰۹) در پژوهش خود بین کمال‌گرایی مادران و کمال‌گرایی فرزندانشان رابطه‌ای به دست نیاورند.

در امتداد خط سبب‌شناسی کمال‌گرایی، مخصوصاً در بافتار روابط اجتماعی و بین شخصی، یکی از بهترین گزینه‌ها بررسی رابطه کمال‌گرایی در چهارچوب روابط والدین- فرزندان است. رویکرد سه‌بعدی کمال‌گرایی که این سازه را در متن روابط بین شخصی اندازه‌گیری، توصیف و تبیین می‌کند؛ رویکرد ترجیحی برای این بررسی محسوب می‌شود. بر این اساس، هدف

پژوهش حاضر بررسی رابطه کمال‌گرایی والدین در سه بعد خودمحور، دیگرمحور و جامعه‌محور با ابعاد کمال‌گرایی فرزندان در نمونه‌ای از خانواده‌های ایرانی بود.

روش‌شناسی

جامعه آماری، نمونه و روش اجرای پژوهش: جامعه آماری این پژوهش دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر تهران بود. انتخاب نمونه در چند مرحله صورت گرفت. ابتدا از مناطق ۱۹ گانه شهر تهران چهار منطقه (۸، ۱۰، ۱۱ و ۱۹) به صورت تصادفی انتخاب شدند. در مرحله دوم از هر منطقه دو دبیرستان پسرانه و دو دبیرستان دخترانه انتخاب و در مرحله سوم نمونه از میان دانش‌آموزان این دبیرستان‌ها به صورت تصادفی برگزیده شدند. در مرحله چهارم از دانش‌آموزان خواسته شد تا مقیاس کمال‌گرایی چندبعدی (TMPS) را تکمیل کنند و همچنین بتا به دلیل این که دعوت از اولیاء در مدارس میسر نبود پرسشنامه سبک اقتدار والدین (PAQ) را درون پاکت گذاشته تا والدین به صورت مجزا تکمیل کرده و برگردانند. بدین ترتیب تعداد ۴۰۰ دانش‌آموز (۲۱۳ دختر، ۱۸۷ پسر) همراه با والدینشان (۳۴۲ پدر، ۳۶۴ مادر) به عنوان نمونه نهایی به پرسشنامه‌های پژوهش به طور کامل پاسخ دادند. میانگین سن دانش‌آموزان ۱۶ سال ($M = ۱۸-۲۹$) دارند، میانگین سن پدران ۴۵ سال ($M = ۵۶-۶۲$) دارند و میانگین سن مادران ۴۰ سال ($M = ۵۷-۶۶$) دارند.

ابزار سنجش: مقیاس کمال‌گرایی چندبعدی (TMPS)- مقیاس کمال‌گرایی چندبعدی یک آزمون ۳۰ سوالی است و بر اساس مقیاس‌های قبلی (فروست و همکاران، ۱۹۹۰؛ فلت و هویت، ۲۰۰۲؛ هویت و فلت، ۱۹۹۱a) توسط بشارت (۱۲۸۶) به فارسی ساخته شده است. این مقیاس، سه بعد کمال‌گرایی خودمحور، کمال‌گرایی دیگرمحور و کمال‌گرایی جامعه‌محور را در اندازه‌های پنج درجه‌ای لیکرت از نمره ۱ تا ۵ می‌سنجد. حداقل و حداکثر نمره آزمودنی در زیرمقیاس‌های سه گانه آزمون به ترتیب ۱۰ و ۵۰ خواهد بود. ضرایب آلفای کرونباخ زیر

مقیاس‌های کمال‌گرایی خودمحور، کمال‌گرایی دیگرمحور و کمال‌گرایی جامعه‌محور در نمونه‌ای مشکل از پانصد دانشجوی دانشگاه تهران، به ترتیب $0/90$ ، $0/91$ و $0/81$ محاسبه شد که نشانه همسانی درونی خوب مقیاس است. ضرایب همبستگی بین نمره‌های ۷۸ نفر از آزمودنی‌ها در دو نوبت با فاصله دو تا چهار هفته برای سنجش پایایی بازآزمایی محاسبه شد. این ضرایب برای کمال‌گرایی خودمحور، کمال‌گرایی دیگرمحور و کمال‌گرایی جامعه‌محور به ترتیب $0/85$ ، $0/79$ و $0/84$ می‌باشد. معنادار بودنده که نشانه پایایی بازآزمایی رضایت‌بخش مقیاس است. روایی همزمان مقیاس کمال‌گرایی چندبعدی تهران از طریق اجرای همزمان مقیاس مشکلات بین شخصی، مقیاس سلامت روانی و زیرمقیاس‌های نوروز‌گرایی و بروزن‌گرایی مقیاس شخصیتی NEOPI-R در مورد آزمودنی‌ها محاسبه شد. نتایج ضرایب همبستگی پرسون نشان داد که بین نمره آزمودنی‌ها در زیر مقیاس کمال‌گرایی خودمحور با مشکلات بین شخصی ($0/44$)، بهزیستی روانشناسی ($-0/62$)، درماندگی روانشناسی ($0/059$) و نوروز‌گرایی ($0/74$) در سطح $p < 0/001$ همبستگی معنادار وجود دارد. نتایج همچنین نشان داد که بین نمره آزمودنی‌ها در زیر مقیاس کمال‌گرایی دیگرمحور با مشکلات بین شخصی ($0/19$)، بهزیستی روانشناسی ($-0/35$)، درماندگی روانشناسی ($0/26$)، نوروز‌گرایی ($0/025$) و بروزن‌گرایی ($0/22$)؛ و بین نمره آزمودنی‌ها در زیر مقیاس کمال‌گرایی جامعه‌محور با بهزیستی روانشناسی ($-0/29$)، نوروز‌گرایی ($0/27$) و بروزن‌گرایی ($0/44$) در سطح $p < 0/001$ همبستگی معنادار وجود دارد. این نتایج روایی همزمان مقیاس کمال‌گرایی چندبعدی تهران را تأیید می‌کنند (بشارت، ۱۳۸۶).

یافته‌ها

جدول شماره (۱) شاخص‌های میانگین، انحراف استاندارد، کمترین و بیشترین نمره مربوط به متغیرها در نمونه مورد تحقیق را نشان می‌دهد.

جدول ۱: میانگین، انحراف استاندارد، کمترین و بیشترین نمره ابعاد کمال‌گرایی آزمودنی‌ها

ردیف	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین نمره	بیشترین نمره
۱	۵۹۷۸	۲۸.۵۱		
۲	۶۵۶۹	۲۹.۵		
۳	۵۹۴۴	۳۰.۵۸		
۴	۶۴۲۹	۳۲.۹۳		
۵	۶۵۵۵	۳۲.۱۱		
۶	۶۳۰۳	۳۲.۰۸		
۷	۶۲۳۲	۲۹.۹۲		
۸	۶۳۷۶	۲۸.۷۸		
۹	۶۲۷۰	۲۱.۸۵		

برای بررسی رابطه بین ابعاد کمال‌گرایی والدین و فرزندان، ابتدا ضریب همبستگی محاسبه شد. جدول شماره (۲) ماتریس همبستگی پیرسون بین متغیرهای کمال‌گرایی والدین و فرزندان را نشان می‌دهد. همان‌طور که جدول نشان می‌دهد از نقطه نظر ابعاد کمال‌گرایی والدین، کمال‌گرایی خودمحور پدر با کمال‌گرایی خودمحور فرزندان ($r = 0.121, p = 0.05$) و کمال‌گرایی جامعه محور فرزندان ($r = 0.128, p = 0.05$) رابطه مثبت معنادار دارد؛ کمال‌گرایی دیگرمحور پدر با کمال‌گرایی دیگرمحور فرزندان ($r = 0.147, p = 0.01$) و کمال‌گرایی جامعه محور فرزندان ($r = 0.154, p = 0.01$) رابطه مثبت معنادار دارد؛ کمال‌گرایی خودمحور مادر با کمال‌گرایی خودمحور فرزندان ($r = 0.194, p = 0.01$) رابطه مثبت معنادار دارد؛ کمال‌گرایی خودمحور فرزندان ($r = 0.116, p = 0.05$) رابطه مثبت معنادار دارد؛ کمال‌گرایی دیگرمحور مادر با کمال‌گرایی دیگرمحور فرزندان ($r = 0.120, p = 0.05$) و کمال‌گرایی جامعه محور فرزندان

($P \leq 0.01$)، ($t = 0.130$) رابطه مثبت معنادار دارد؛ کمال‌گرایی جامعه محور مادر با کمال‌گرایی خودمحور فرزندان ($P \leq 0.05$)، کمال‌گرایی دیگرمحور فرزندان ($P \leq 0.01$) و کمال‌گرایی جامعه محور فرزندان ($t = 0.159$) ($P \leq 0.01$) رابطه مثبت معنادار دارد.

جدول ۲: ماتریس همبستگی بیرسون بین ابعاد کمال‌گرایی والدین و کمال‌گرایی فرزندان

0.128^*	0.094	0.121^*
0.154^{**}	0.197^{**}	0.018
0.194^{**}	0.215^{**}	0.075
0.062	0.116^*	0.122^*
0.130^{**}	0.120^*	0.082
0.159^{**}	0.144^{**}	0.113^*

* معناداری در سطح ۰.۰۵

** معناداری در سطح ۰.۰۱

برای تحلیل رابطه بین سبک‌های فرزندپروری و کمال‌گرایی والدین با کمال‌گرایی فرزندان از رگرسیون همزمان استفاده شد. در معادله رگرسیون کمال‌گرایی والدین به عنوان متغیرهای پیش‌بین و هر کدام از ابعاد کمال‌گرایی فرزندان به صورت مجزا به عنوان متغیر ملاک در نظر گرفته شد. جدول شماره (۳) نتایج تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری رگرسیون بین ابعاد کمال‌گرایی والدین و ابعاد کمال‌گرایی فرزندان را نشان می‌دهد.

جدول ۳: خلاصه مدل دگرسیون، تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری رگرسیون متغیرهای کمال‌گرایی والدین بر کمال‌گرایی خودمحور فرزندان

۵.۹-۰۰۲	۰۰۰۱۵	۰۰۰۲۰	۰۰۰۲۴	۰۰۰۲۶	۰۰۰۲۷	۰۰۰۲۸	۰۰۰۲۹	۰۰۰۳۰	۰۰۰۳۱
						۳۴۸۱۰	۳۹۳	۱۷۶۸۰۰۴۱۰	
							۳۹۹	۱۷۱۰۱۲۷۸	

۰/۰۰۳	۱/۱۴۹۴		۲۱۸۲	۲۳۰۷۷	
۰/۰۸۰	۱/۱۷۵۶	۰/۱۱۰	-۰/۰۶۲	-۰/۰۹	
۰/۰۲۰	-۱/۱۰۵	-۰/۰۰۶۷	-۰/۰۵۶	-۰/۰۶۲	
۰/۰۷۸	-۱/۲۸۲	-۰/۰۱۷	-۰/۰۵۸	-۰/۰۱۶	
۰/۰۴۲	-۱/۹۵۲	-۰/۰۵۹	-۰/۰۵۷	-۰/۰۵۴	
۰/۰۷۶	-۱/۳۰۵	-۰/۰۱۹	-۰/۰۵۷	-۰/۰۱۷	
۰/۰۲۴	۱/۱۹۳	-۰/۰۶۷	-۰/۰۵۳	-۰/۰۶۳	

بر اساس این نتایج، میزان F مشاهده شده معنادار نیست ($p \leq 0/063$) و فقط ۳٪ واریانس مربوط به کمال‌گرایی خودمحور فرزندان توسط متغیرهای کمال‌گرایی والدین تبیین می‌شود ($R^2 = 0/030$). ضرایب تأثیر کمال‌گرایی خودمحور پدر ($\beta = 0/110$)، کمال‌گرایی دیگرمحور پدر ($\beta = -0/067$)، کمال‌گرایی جامعه‌محور پدر ($\beta = 0/017$)، کمال‌گرایی خودمحور مادر ($\beta = -0/059$)، کمال‌گرایی دیگرمحور مادر ($\beta = -0/019$) و کمال‌گرایی جامعه‌محور مادر ($\beta = 0/059$) با توجه به آماره‌های آنرا نشان می‌دهند که هیچ کدام از ابعاد کمال‌گرایی والدین قدرت پیش‌بینی کنندگی معنادار کمال‌گرایی خودمحور فرزندان را نداشتند.

جدول شماره (۴) نتایج تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری رگرسیون بین ابعاد کمال‌گرایی والدین و کمال‌گرایی دیگرمحور فرزندان را نشان می‌دهد.

جدول ۴: خلاصه مدل دگرسیون، تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری دگرسیون متغیرهای
کمال گرایی والدین بر کمال گرایی دیگرمحور فرزندان

۶/۱۱۶۴۹	۰۰۵۸	۰۰۷۲	۰۰۲۹	۰۰۰۱	۵۱۲۱	۱۹۱۵۹۳	۶	۱۱۶۹۵۶۱
						۳۷۴۱۱	۳۹۳	۱۶۷۰۲۷۱۷
						۳۹۹	۱۲۸۳۲۷۸	

۰/۰۱۱	۹/۴۵۷		۲/۲۶۲	۲۱/۳۹۰
۰/۱۵۸	-۱/۴۱۶	-۰/۰۸۷	۰/۰۶۵	-۰/۰۹۱
۰/۰۱۷	۲/۲۹۲	۰/۱۴۲	۰/۰۵۸	۰/۱۳۹
۰/۰۰۷	۲/۷۱۸	-۰/۱۶۳	۰/۰۶۱	-۰/۱۶۵
۰/۳۹۴	۰/۰۸۵۳	-۰/۰۵۲	۰/۰۵۹	۰/۰۵۰
۰/۹۵۸	۰/۰۵۳	-۰/۰۰۳	۰/۰۵۹	۰/۰۰۳
۰/۱۵۶	۱/۸۲۰	-۰/۰۷۹	۰/۰۵۵	-۰/۰۷۸

بر اساس این نتایج، میزان F مشاهده شده معنادار است ($F = 0/001$) و $0/001 \leq p$ واریانس مربوط به کمال گرایی دیگرمحور فرزندان توسط کمال گرایی والدین تبیین می‌شود ($R^2 = 0/073$). ضرایب تأثیر کمال گرایی خودمحور پدر ($\beta = 0/0087$)، کمال گرایی دیگرمحور پدر ($\beta = 0/142$)، کمال گرایی جامعه محور پدر ($\beta = 0/163$)، کمال گرایی خودمحور مادر ($\beta = 0/052$)، کمال گرایی دیگرمحور مادر ($\beta = 0/003$) و کمال گرایی جامعه محور مادر ($\beta = 0/079$) با توجه به آماره t نشان می‌دهند که کمال گرایی جامعه محور پدر با اطمینان ۹۹٪ و کمال گرایی دیگرمحور پدر با اطمینان ۹۵٪ تغییرات مربوط به کمال گرایی دیگرمحور فرزندان را پیش‌بینی می‌کنند؛ یعنی افزایش کمال گرایی جامعه محور پدر و همچنین کمال گرایی دیگرمحور پدر با افزایش کمال گرایی دیگرمحور

فرزندها مرتبط است.

جدول شماره (۵) نتایج تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری رگرسیون بین کمال‌گرایی والدین و کمال‌گرایی جامعه محور فرزندان را نشان می‌دهد.

جدول ۵: خلاصه مدل رگرسیون، تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری رگرسیون متغیرهای کمال‌گرایی والدین بر کمال‌گرایی جامعه محور فرزندان

۶۱۲۸-۳	۰۰۴۵	۰۰۹۰	۰۰۴۵	۰۰۰۱	۴۱۶۸	۱۵۶۴-۳	۴	۹۳۸۴۱۹
					۳۷۵۲۸	۳۹۴	۱۴۷۸۸۳۸۱	
						۳۹۹	۱۵۶۸۷...	

۰/۰۰۱	۹/۹۰۴		۲/۲۹۵	۲۱/۸۹۴
۰/۷۸۶	۰/۳۲۴	۰/۰۲۰	۰/۰۶۰	۰/۰۲۱
۰/۳۲۱	۰/۹۹۳	۰/۰۵۹	۰/۰۵۸	۰/۰۵۸
۰/۰۳۳	۲/۱۳۷	۰/۰۲۹	۰/۰۶۱	۰/۰۱۳۰
۰/۳۰۳	-۱/۰۳۱	-۰/۰۶۳	۰/۰۵۸	-۰/۰۶۱
۰/۲۳۷	۱/۱۸۵	۰/۰۷۳	۰/۰۵۹	۰/۰۷۰
۰/۰۴۹	۱/۹۷۷	۰/۱۱۰	۰/۰۵۵	۰/۰۱۰

بر اساس این نتایج، میزان F مشاهده شده معنادار است ($p \leq 0/001$) و % ۶ واریانس مربوط به کمال‌گرایی جامعه محور فرزندان توسط کمال‌گرایی والدین تبیین می‌شود ($R^2 = 0/060$). ضرایب تأثیر کمال‌گرایی خودمحور پدر ($\beta = 0/020$)، کمال‌گرایی دیگرمحور پدر ($\beta = 0/059$)، کمال‌گرایی جامعه محور پدر ($\beta = 0/129$)، کمال‌گرایی خودمحور مادر ($\beta = 0/063$)، کمال‌گرایی دیگرمحور مادر ($\beta = 0/073$) و کمال‌گرایی

جامعه محور مادر ($\beta = 0.110$) با توجه به آماره t نشان می‌دهند که کمال‌گرایی جامعه محور پدر و کمال‌گرایی جامعه محور مادر با اطمینان ۹۵٪ تغییرات مربوط به کمال‌گرایی جامعه محور فرزندان را پیش‌بینی می‌کنند؛ یعنی افزایش کمال‌گرایی جامعه محور پدر و مادر با افزایش کمال‌گرایی جامعه محور فرزندان مرتبط است. نتایج جدول‌های ۲، ۳، ۴ و ۵ تأیید کننده رابطه کمال‌گرایی والدین با کمال‌گرایی فرزندان است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج ماتریس ضریب همبستگی پیر سون و تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد که ابعاد کمال‌گرایی والدین با ابعاد کمال‌گرایی فرزندان رابطه دارد و کمال‌گرایی والدین قادر است به طور معنادار تغییرات کمال‌گرایی فرزندان را پیش‌بینی کند. در این پژوهش کمال‌گرایی خودمحور پدر با کمال‌گرایی خودمحور فرزندان و کمال‌گرایی جامعه محور فرزندان رابطه داشت. همچنین کمال‌گرایی دیگرمحور پدر با کمال‌گرایی دیگرمحور و کمال‌گرایی جامعه محور فرزندان، کمال‌گرایی جامعه محور پدر با کمال‌گرایی دیگرمحور و کمال‌گرایی جامعه محور فرزندان، کمال‌گرایی خودمحور مادر با کمال‌گرایی خودمحور و کمال‌گرایی دیگرمحور فرزندان، کمال‌گرایی دیگرمحور مادر با کمال‌گرایی دیگرمحور و کمال‌گرایی جامعه محور فرزندان و کمال‌گرایی جامعه محور مادر با کمال‌گرایی خودمحور، کمال‌گرایی دیگرمحور و کمال‌گرایی جامعه محور فرزندان رابطه داشت. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های دیگر، به طور مثال انس و همکاران (۲۰۰۲)، رایس و همکاران (۲۰۰۸)، سوینتس و همکاران (۲۰۰۵)، سوینتس و همکاران (۲۰۰۵ ب)، فروست و همکاران (۱۹۹۱)، کوک و کرنی (۲۰۰۹)، و ویس و تراول (۱۹۹۹) همسو است. با توجه به همبستگی بین ابعاد مختلف کمال‌گرایی در والدین و فرزندان به صورت کلی رابطه کمال‌گرایی والدین و فرزندان را می‌توان با احتمالات زیر تبیین کرد:

۱- یکی از تبیین‌های مطرح در زمینه رابطه کمال‌گرایی والدین و فرزندان، سرمشق‌گیری فرزندان از والدین است (هماجک، ۱۹۷۸). بنابراین، می‌توان گفت که فرزندان، والدین کمال‌گرای خود را سرمشق قرار می‌دهند و کمال‌گرا می‌شوند. فرزندان بسیاری از الگوهای رفتاری، خصوصیات اخلاقی، انگیزه‌ها، نگرش‌ها و ارزش‌های والدین خود را از طریق فرآیندهای تقلید و همانندسازی کسب می‌کنند. فرآیندهای تقلید و همانندسازی به خصوص از لحاظ اجتماعی شدن اهمیت زیادی دارند. این فرآیندها بدون آموزش آگاهانه والدین یا تلاش آگاهانه کودک برای یادگیری ایجاد می‌شوند، یعنی کودکان بیشتر رفتاری را تقلید می‌کنند که والدین چندان قصد و تمایلی به آموختن آن به کودک ندارند. مفهوم همانندسازی از نظریه تحلیل روانی فروید نشات گرفته است و به فرآیند درون‌سازی خصوصیات شخص دیگر نوسط فرد اطلاق می‌شود. فروید همانندسازی کودک با والدین به خصوص با والد همجنس خود را وسیله‌ای برای کسب ارزش‌ها و خصوصیات مردانه و زنانه می‌دانست. بنابراین، کمال‌گرایی می‌تواند از طریق فرآیندهای تقلید از الگوهای رفتاری والدین یا همانندسازی با والدین بخصوص والد همجنس، در فرزندان شکل بگیرد. بلت (۱۹۹۵) نیز معتقد بود که نوجوانان به دنبال ادراک والدین خود به عنوان افرادی با استانداردهای بالا و کسانی که فقط وقتی پاسخگو هستند که استانداردها و هنجارهایی که تعیین کرده‌اند رعایت شود، خود انگاره‌ای می‌سازند که در آن دنبال کردن انتظارات کمال‌گرایانه حیاتی است. راول (۱۹۸۶؛ به نقل از شالر، ۱۹۹۹) نیز توارث روانشناختی را عامل انتقال کمال‌گرایی از نسل به نسل دیگر می‌داند. وی بیان می‌کند که این والدین کمال‌گرا هستند که فرزندان کمال‌گرا تربیت می‌کنند.

۲- رابطه کمال‌گرایی والدین و فرزندان را می‌توان از طریق نظریه هویت نقش نیز تبیین کرد، بدین صورت که فرزندان وقتی به سن نوجوانی می‌رسند و احساس بالغ شدن می‌کنند کم کم سعی می‌کنند از طریق شباهت با والدین خود نقش‌های بزرگسالانه را کسب کنند. نظریه هویت نقش (استریکر، ۱۹۶۸؛ به نقل از باکس و ون ول، ۲۰۰۸) بیان می‌کند که صمیمیت

هیجانی بین فرزندان و والدینشان به صورت مثبت از تغییر مراحل زندگی تأثیر می‌پذیرد. همین که نوجوانان وارد نقش‌های بزرگ‌سالانه یکسان با نقش والدینشان می‌شوند، تجارب‌شان شبه تجارب والدینشان می‌شود. در نتیجه، نوجوانان احتمال بیشتری دارد که والدین خود را در کنند و با آنها همانند سازی کنند. بنگتسون و بلک (۱۹۷۳؛ به نقل از باکس و ون ول، ۲۰۰۸) اولین کسانی بودند که این موضوع را با عنوان «فرضیه شباهت بین نسلی» پیش کشیدند.

۳- همچنین طبق نظر هماچک (۱۹۷۸) که بیان می‌کند کمال‌گرایی ممکن است نتیجه دو عامل محیط غیرتاییدی و محیط تاییدی مثبت مشروط باشد، می‌توان نتیجه گرفت که یکی از ویژگی‌های محیط‌ها و خانواده‌های کمال‌گرا غیرتاییدی بودن این خانواده‌ها است، والدین کمال‌گرا استانداردهای بالایی برای فرزندان در نظر می‌گیرند که اغلب دست نیافتنی هستند و کودکان نمی‌توانند به خوبی از عهده این استانداردها برآیند. این والدین حتی در صورت رعایت این استانداردها توسط فرزندان باز راضی نشده و استاندارهای بالاتر و توقعات بالاتری از فرزندان خود دارند. توقعات و استاندارهای آنها پایان ندارد. اغلب رفتارهای فرزندان خود را تأیید نکرده و همیشه می‌خواهند فرزندانشان بهتر از آنچه هستند باشند. بنابراین، فرزندان خود را به سوی کمال‌گرایی سوق می‌دهند. یکی دیگر از ویژگی‌های محیط‌ها و خانواده‌های کمال‌گرا، محیط تاییدی مثبت مشروط است. عشق و پذیرش والدین کمال‌گرا وابسته به دستیابی فرزندان به استانداردها و هنجارهای دیگر شده به وسیله والدین است (سوینس، وستینکیست، دوریز و گوستز، ۲۰۰۶). این خانواده‌ها فقط وقتی رفتار فرزندان را تأیید می‌کنند که استانداردهای وضع شده توسط آنها که به واسطه کمال‌گرا بودشان بسیار بالا هستند و به سادگی قابل دستیابی نیستند توسط فرزندان رعایت شود. بنابراین، فرزندان در طول این فرآیند، با رعایت استاندارهای والدین که جهت کسب رضایت آنها انجام می‌شود و برایشان از اهمیت بالایی برخوردار است، همچنین برای جلوگیری از شکست در رعایت این استاندارها به دلیل ترس از محروم شدن از محبت والدین به دنبال عدم رعایت این استانداردها، به سوی

کمال‌گرایی سوق داده می‌شوند.

۴- با توجه به نظریه یادگیری، که بیان می‌دارد وقتی یک عمل تقویت^۴ شود احتمال انجام آن عمل در آینده بیشتر می‌شود وقتی نتیجه پذیرش استانداردهای بالا برای خود و دیگران مشتبه (به طور مثال، پذیرش و تأیید افراد مهم، رسیدن به خواسته‌ها، موفقیت، اعتماد به خود و بالا رفتن ارزش خود) باشد، فرد تقویت شده و استانداردهای بالا برای خود و دیگران وضع کرده و استانداردهای بالای دیگران را می‌پذیرد.

از پیامدهای پژوهش حاضر می‌توان به نقش تعیین‌کننده کمال‌گرایی والدین در شکل‌گیری کمال‌گرایی فرزندان اشاره کرد. علاوه بر این یافته‌های پژوهش حاظر رابطه ابعاد کمال‌گرایی والدین با ابعاد کمال‌گرایی فرزندان را تأیید می‌کند و می‌تواند علاوه بر این که پشتونه پژوهشی مدل‌های نظری در این زمینه باشد، ابهام در وجود رابطه بین ابعاد کمال‌گرایی والدین و فرزندان را نیز مرتفع سازد.

از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به جای خالی سایر متغیرهایی که می‌توانند به عنوان متغیر تعدیل کننده یا واسطه در نظر گرفته شوند، از جمله سبک‌های دلستگی و صمیمیت، اشاره کرد. انجام پژوهش‌های مکمل که بتواند این متغیرها را به صورت همزمان مورد بررسی قرار دهد برای آینده پیشنهاد می‌شود.

پی‌نوشت‌ها:

1- normal perfectionism	2- neurotic perfectionism
3- healthy	4- adaptive
5- positive	6- positive affect
7- unhealthy	8- maladaptive
9- negative	10- negative affect
11- self-esteem	12- social context
13- self-oriented perfectionism	14- other-oriented perfectionism
15- socially prescribed perfectionism	16- modeling

17- inconsistent approval	18- rejection
19- frustrate	20- threat
21- personalize	22- parental factors
23- convergence	24- reinforcement

منابع و مأخذ فارسی:

بشارت محمد علی (۱۳۸۹). ساخت و اعتبار یابی مقیاس کمال‌گرایی چندبعدی تهران. پژوهش‌های روانشناسی، ۱۹، ۶۷-۵۹.

منابع و مأخذ خارجی:

- Adkins, K.K., & Parker, W. (1996). Perfectionism and suicidal preoccupation. *Journal of Personality*, 64, 529-543.
- Ashby, J.S., Rahotep, S.S., Martin, J.L. (2005). Multidimensional perfectionism and Rogerian personality constructs. *Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 44, 55-65.
- Blatt, S.J. (1995). The destructiveness of perfectionism: Implications for the treatment of depression. *American Psychologist*, 50, 1003-1020.
- Bucx, F. and Van Wel, F. (2008). Parental bond and life course transitions from adolescence to young adulthood. *Adolescence*, 43, 71-88.
- Burns, D.D. (1980). The perfectionist's script for self-defeat. *Psychology Today*, 14, 34-52.
- Clark, S., & Coker, S. (2009). Perfectionism, self-criticism and maternal criticism: A study of mothers and their children. *Personality and Individual Differences*, 47, 321-325.
- Cook, L.C., Kearney, C. A. (2009) Parent and youth perfectionism and internalizing psychopathology. *Personality and Individual Differences*, 46, 325-330.
- Enns, M.W., Cox, B.J., & Clara, I. (2002). Adaptive and maladaptive perfectionism: Developmental origins and association with depression proneness. *Personality and Individual Differences*, 33, 921-935.
- Flett, G.L., & Hewitt, P.L. (2002). Perfectionism and maladjustment: An overview of theoretical, definitional, and treatment issues. In G.L. Flett & P.L. Hewitt (2002), *Perfectionism: Theory, research, and treatment* (pp. 5-31). Washington, DC: American Psychological

- Association.
- Frost, R.O., Marten, P., Lahart, C., & Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14, 449-468.
- Frost, R.O., Marten, P., Lahart, C., & Rosenblate, R. (1991). The development of perfectionism: A study of daughters and their parents. *Cognitive Therapy and Research*, 15, 469-490.
- Hewitt, P.L., & Flett, G.L. (1991a). Perfectionism in the self and social contexts: Conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 456-470.
- Hewitt, P.L., & Flett, G.L. (1991b). Dimensions of perfectionism in unipolar depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 100, 98-101.
- Hewitt, P.L., Flett, G. L., & Turnbull, W. (1992). Perfectionism and multiphasic personality inventory (MMPI) indices of personality disorder. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 14, 323-335.
- Hill, V.Z., Terry, C. (2007). Perfectionism and explicit self-esteem: The moderating role of implicit self-esteem. *Self and Identity*, 6, 137 - 153.
- McArdle, S., & Duda, J.L. (2004). Exploring Social-Contextual Correlates of Perfectionism in Adolescents: A Multivariate Perspective. *Cognitive Therapy and Research*, 28, 765-788.
- Rice, K.G., Ashby, J.S., & Slaney, R.B. (1998). Self-esteem as a mediator between perfectionism and depression: A structural equations analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 45, 304-314.
- Rice, K.G., Tucker, C.M., & Desmond, F.F. (2008). Perfectionism and Depression Among Low-Income Chronically Ill African American and White Adolescents and Their Maternal Parent. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 15, 171-181.
- Schulaer, P.A. (1999). Voices of perfectionism: *Perfectionistic gifted adolescents in a rural middle school*. National Research Center on the Gifted and Talented, Storrs, CT.
- Slaney, R.B., Ashby, J.S., & Trippi, J. (1995). Perfectionism: Its measurement and career relevance. *Journal of Career Assessment*, 3, 279-297.
- Soenens, B., Elliot, A.J., Goossens, L., Vansteenkiste, M., Luyten, P., & Duriez, B. (2005a). The intergenerational transmission of

- perfectionism: parents' psychological control as an intervening variable. *Journal of Family Psychology*, 19, 358-366.
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Duriez, B., & Goossens, L. (2006). In Search of the Sources of Psychologically Controlling Parenting: The Role of Parental Separation Anxiety and Parental Maladaptive Perfectionism. *Journal of Research on Adolescence*, 16, 539-559.
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Luyten, P., Duriez, B., & Goossens, L. (2005b). Maladaptive perfectionistic self-representations: The mediational link between psychological control and adjustment. *Personality and Individual Differences*, 38, 487-498.
- Sorotzkin, B. (1998). Understanding and treating perfectionism in religious adolescents. *Psychotherapy*, 35, 87-95.
- Stoeber, J., Otto, K. (2006). Positive conceptions of perfectionism: Approaches, Evidence, Challenges. *Personality and Psychology Review*, 10, 295-319.
- Stumpf, H., & Parker, W.D. (2000). A hierarchical structural analysis of perfectionism and its relation to other personality characteristics. *Personality and Individual Differences*, 28, 837-852.
- Terry-Short, L., Owens, R., Slade, P., & Dewey, M. (1995). Positive and negative perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 18, 663-668.
- Vieth, A.Z., & Trull, T.J. (1999). Family patterns of perfectionism: An examination of college students and their parents. *Journal of personality assessment*, 12, 49-67.